

2026

SÚHRNNÁ SPRÁVA O VÝSLEDKOKCH KONTROL

v oblasti vodárenskej infraštruktúry
za roky 2019-2026

NAJVYŠŠÍ
KONTROLNÝ
ÚRAD SR

ĽUBOMÍR ANDRASSY
predseda

Zameranie kontroly NKÚ SR na vodárenský sektor a jeho subjekty

Najvyšší kontrolný úrad SR sa dlhodobo venuje kontrole hospodárenia vodárenských spoločností pri plnení ich povinností spojených s výkonom verejného záujmu v oblasti sektoru vodárenstva. Dôvodom nie je iba veľký objem majetku, ktorý štát bezodplatne previedol na najväčšie obecné vodárenské spoločnosti a spôsob jeho využívania. Je to aj pre to, že vodárenské spoločnosti sú súčasťou kritickej infraštruktúry, ktorej rozsah a kvalita služieb patria k dôležitým podmienkam životnej úrovne obyvateľstva. Význam vody pre spoločnosť je obsahom mnohých medzinárodných dokumentov, ktoré zaväzujú krajiny k ochrane zdrojov pitnej vody a tiež k tomu, aby prístup k pitnej vode mal čo najväčší počet ľudí. V kontexte prebiehajúcich klimatických zmien je plnenie tejto úlohy stále významnejšie, ale aj náročnejšie.

Zásobovanie pitnou vodou a bezpečné nakladanie s odpadovými vodami patria medzi verejné služby mimoriadneho významu pre verejné zdravie i životnú úroveň. Zároveň je táto úloha jednou z originálnych kompetencií obcí. Úlohou štátu je vytvárať prostredníctvom regulácie podmienky na ekonomické, sociálne a environmentálne udržateľné fungovanie vodárenského sektora. Zároveň musí zabezpečiť účinné kontrolné, dozorné a dohľadové mechanizmy, ktoré umožnia dôsledné napĺňanie týchto princípov.

Podľa údajov z výročnej správy ÚRSO bolo k 31.12.2024 zaregistrovaných celkom 697 regulovaných subjektov prevádzkujúcich verejné vodovody a verejné kanalizácie. Z tohto počtu regulovaných subjektov bolo 14 veľkých vodárenských spoločností, 1 mesto, 42 obcí a 82 menších spoločností prevádzkujúcich verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu I. a II. kategórie. Verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu III. kategórie prevádzkovalo 558 malých miest a obcí.

Zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách ukladá prevádzkovateľom sektora také povinnosti, ako je napríklad mať viazanú živnosť, k dispozícii osoby s príslušným oprávnením na výkon odborného dohľadu. Vlastníkom ukladá tiež povinnosť vypracovať 10-ročný plán obnovy a podľa neho aj realizovať obnovu v praxi, čo bolo aj jedným z návrhov NKÚ SR po sumarizácii kontroly. Zámerom povinnosti vytvárať od roku 2022 finančnú rezervu bolo - zabezpečiť dostatočné zdroje na investície do obnovy a dlhodobej udržateľnosti infraštruktúry.

Ceny vodného a stočného stanovuje národný regulátor ÚRSO, ktorý určuje maximálne ceny na päťročné regulačné obdobie, osobitne pre vodné a stočné. V týchto cenách sa majú zohľadňovať prevádzkové náklady a odpisy. Súčasťou regulovanej ceny je aj primeraný zisk, ktorý má zabezpečiť návratnosť kapitálu vloženého do infraštruktúry, má podporiť finančnú stabilitu poskytovateľa vodárenských služieb.

Obce, ako akcionári alebo vlastníci vodárenskej infraštruktúry, sú povinné v zmysle zákona o majetku obcí zabezpečiť hospodárne, efektívne a účelné nakladanie s majetkom, ktorý má podobu akcií vodárenských spoločností alebo dlhodobého hmotného majetku vlastnej vodárenskej infraštruktúry. Výkon akcionárskych práv a povinností patrí medzi základné nástroje obecnej samosprávy ako zabezpečovať verejný záujem v danej oblasti, a preto je potrebné venovať spôsobu tohto výkonu a jeho účinnosti pozornosť nielen na lokálnej, ale aj celospoločenskej úrovni. K takému záveru dospel NKÚ SR na základe kontroly vo VVS, a.s., ale aj vo vybraných samosprávach pri kontrole nakladania s ich finančným majetkom.

Spôsob transformácie štátneho majetku vodární a kanalizácií na obecné vodárenské spoločnosti vytvoril situáciu, že tieto spoločnosti v súčasnosti nemajú zakladateľa, ktorý v prípade väčšiny kritickej infraštruktúry krajiny plní ústredný orgán štátnej správy. Zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách v gescii ministerstva životného prostredia nepostihuje všetky aspekty výkonu verejného záujmu v obecných vodárenských akciových spoločnostiach. Výkon dohľadu je značne roztrieštený medzi rôzne inštitúcie štátnej správy a to bez potrebnej spolupráce a výmeny informácií.

Jednou z kompetencií MŽP SR je tvorba strategických dokumentov, ktoré majú zabezpečiť udržateľnosť sektora. Dôležité je, aby tieto dokumenty boli aj realizovateľné, aby mali stanovené jasné a merateľné ciele, ktoré sa majú dosiahnuť v určitom čase, a aby boli aj zdrojovo zabezpečené.

NKÚ SR považuje uvedené aspekty vodárenského sektora za kľúčové pre plnenie cieľov politiky v oblasti vodárenstva, ako aj pre jeho dlhodobú udržateľnosť a rozvoj. Práve na tieto oblasti preto zameral svoju kontrolnú činnosť.

Popri problematike hospodárenia vodárenských spoločností a nakladania s ich majetkom sa kontroly venovali problematike investičného dlhu ako hlavného rizika udržateľnosti infraštruktúry, cenovej regulácii a ďalším rizikám výkonu verejného záujmu v sektore verejných vodárenských služieb.

Kontrola zahŕňala aj posúdenie činnosti MŽP SR ako tvorcu verejnej politiky v oblasti vodárenstva, vrátane výkonu jeho riadiacej a kontrolnej činnosti. Posledné dve kontroly boli zamerané na nakladanie obcí s vodárenskými akciami ako súčasťou ich finančného majetku a na vodárenskú infraštruktúru vo vlastníctve obcí.

Systémové problémy poskytovania vodárenských služieb

Kontrolné akcie ukázali, že viaceré kontrolné zistenia predstavujú systémový problém, a to bez ohľadu na model v akom fungujú vodárenské služby, teda či ide o veľkú vodárenskú spoločnosť, obecný vodárenský podnik alebo súkromného prevádzkovateľa. Majú vplyv na dosahovanie ekonomických, sociálnych a environmentálnych cieľov sektora, ktoré sa často líšia, a preto si ich riešenie vyžaduje pozornosť všetkých zainteresovaných strán.

Kontrola hospodárenia viacerých vodárenských spoločností či obcí ako akcionárov ukázala aj na viaceré špecifické aktivity, ktoré predstavujú väčšie či menšie riziko pre výsledky hospodárenia, nakladania s majetkom, plnenie povinností obcí ako akcionárov pri správe svojho finančného i hmotného majetku. Príkladom môžu byť zistenia asymetrie rozdeľovania zisku z regulovaných činností Bratislavskej vodárenskej spoločnosti (BVS) a jej dcérskej spoločnosti Infra Service s.r.o., ktorá podľa zistení NKÚ SR poskytovala prevádzku nezákonne, bez živnostenského oprávnenia. Až na základe výsledkov kontroly (viď príloha – kontrola v roku 2019), BVS odkúpila podiel, ktorý vlastnil súkromný subjekt a dnes už samostatne zabezpečuje prevádzku vlastného majetku. Táto transakcia stála BVS viac ako 8 mil. eur. A dôsledky mohli byť oveľa vážnejšie, napríklad zavedenie nútenej správy, sankcie a pod., a to v prípade, ak by si orgány štátnej správy plnili dôsledne svoje úlohy a vyvodzovali dôsledky z nedodržovania zákonných povinností prevádzkovateľov verejných vodovodov a kanalizácií.

NKÚ SR kontrolou poukázala tiež na problémy vyplývajúce zo zmlúv uzatvorených na 30 rokov medzi obecnými infraštruktúrnymi vodárenskými spoločnosťami a súkromným prevádzkovateľom vo vlastníctve firmy VEOLIA, pri rozdeľovaní zisku z regulovaných činností, ktorý predstavuje hlavný zdroj obnovy majetku. Ide o Stredoslovenskú vodárenskú spoločnosť¹, Podtatranskú vodárenskú spoločnosť², ktoré prevádzku svojej siete zverili vyššie uvedenej spoločnosti.

Špecifické aktivity v spôsobe nakladania s majetkom uplatňuje Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., ktoré môžu v krátkodobom či dlhodobom horizonte predstavovať pre spoločnosť, jej akcionárov i jej klientov značné riziko a vyžadujú pozornosť nielen NKÚ SR ale aj ďalších orgánov štátu.

Systémovým problémom sú aj nastavené podmienky obnovy vodárenskej infraštruktúry, vrátane nedostatočne účinnej a účelnej cenovej regulácie, nízkej miery dohľadu nad plnením povinností vodárenských subjektov a ich vymožitelnosti, netransparentnosť sektora a jeho jednotlivých subjektov, nedostatočná činnosť akcionárov vodárenských spoločností a vlastníkov infraštruktúrneho majetku pri výkone verejného záujmu sú podrobnejšie uvedené v ďalších častiach správy.

Rozvoj vodárenskej siete

V súčasnom období je podľa údajov z verejných zdrojov napojených na verejný vodovod 90,5 % obyvateľov Slovenska a na verejnú kanalizáciu 72 %. Cieľom je do roku 2027 zvýšiť percento obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov na 91,49 %.

Rozvoj i obnova vodárenskej siete je obsahom strategického a strednodobého plánovania MŽP SR a jeho ciele reagujú na domáce potreby i medzinárodné záväzky, ktoré sme v danej oblasti prijali. Jedným z týchto dokumentov, ktorého plnenie bolo aj predmetom kontroly je „Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 až 2027“, ktorý samostatne rieši problematiku rozvoja a obnovy verejných vodovodov a verejnej kanalizácie. Podľa tohto plánu je dlhodobá finančná potreba rozvoja a obnovy vo výške 5,66 mld. eur, z toho na rozvoj 2,29 mld. eur a na jej obnovu 3,37 mld. eur. Viaceré novšie odhady však hovoria už o sumách 10 mld. a viac eur, a to najmä s potrebou výrazných investícií do čističiek odpadových vôd a kanalizácie.

Vyššie uvedený dokument však nemožno považovať za plán v pravom slova zmysle. Neuvádza, ako sa možno s touto potrebou finančných zdrojov vysporiadať, aké opatrenia je potrebné prijať na centrálnej a regionálnej úrovni, na úrovni poskytovateľov služieb, aké legislatívne zmeny sú potrebné a pod., aby sa podstatne znížil investičný dlh do rozvoja a obnovy vodárenskej infraštruktúry. Kontrolné zistenia NKÚ SR, ako aj strategické dokumenty z iných rezortov potvrdzujú, že tento problém v oblasti strategického plánovania je všeobecne rozšírený. NKÚ SR dlhodobo považuje strategické plánovanie štátu za nedostatočné, lebo neplní v plnej miere svoju funkciu v oblasti udržateľnosti a rozvoja strategických oblastí života spoločnosti.

Hlavným finančným zdrojom rozvoja prvkov vodárenskej infraštruktúry, vrátane čističiek odpadových vôd a úpravni vody boli od roku 2002 prostriedky EÚ v podobe predvstupových fondov a fondov EŠIF. Do konca roka 2024 predstavovali hodnotu približne 2,3 mld. eur a až 80 % smerovalo do výstavby kanalizácií a čistiární odpadových vôd a iba 20 % do siete verejných vodovodov.

Na dosiahnutie strednodobých cieľov rozvoja siete slúži Program Slovensko 2021 až 2027. V programe sú alokované zdroje vo výške 796 mil. eur. Ak by sa tieto zdroje aj skutočne využili, znížila by sa odhadovaná potreba rozvojových investícií iba o 35 %, čo ukazuje, že podstatné zníženie investičného dlhu sa odsúva na budúce obdobie. Reálne investície do danej oblasti však vyžadujú, aby bolo na centrálnej úrovni dôsledne zvážené, aké sú v najbližšom období reálne možnosti investícií či už európskych alebo domácich zdrojov, ale aj aké sú alternatívy súkromných investícií a ich dopady na sektor. Je však potrebné reálne posúdiť investičnú kapacitu Slovenska a jej celospoločenské priority.

Podľa údajov MŽP SR bolo z programu zazmluvnených 526 mil. eur na rozvojové investície, skutočné čerpanie dosiahlo len 82 mil. eur, teda necelých 16 % zazmluvnených prostriedkov. Riziko nevyužitia týchto zdrojov alebo ich iné použitie je dôsledkom opakujúcich sa problémov, na ktoré pri čerpaní európskych či národných programov poukazuje NKÚ SR dlhodobo. Ide predovšetkým o zdĺhavú prípravu dokumentov, meškanie výziev, nezládnuté verejné obstarávanie a pod.

Povinnosťou subjektov poskytujúcich vodárenské služby, ale aj obcí bez vodárenskej siete je povinnosť investovať do jej rozvoja. Ako ukázali kontroly vo vybraných vodárenských spoločnostiach, ich výsledky hospodárenia im neumožňujú z vlastných zdrojov rozvoj v plnej miere zabezpečovať. V roku 2023 dosiahli 4 kontrolované vodárenské spoločnosti kumulovaný zisk necelých 3,6 mil. eur, čo na požadovaný rozvoj finančne náročnej siete nepostačuje, preto je nutné, aby hľadali aj iné zdroje.

Environmentálny fond prispieva k financovaniu rozvoja vodárenskej siete, predovšetkým v obciach do 2000 obyvateľov. Vzhľadom na nízky objem poskytovaných príspevkov je však jeho prínos pri znižovaní investičného dlhu nepostačujúci. Dostupnosť verejných zdrojov na nové vodovodné siete budú obmedzovať aj záväzky SR v oblasti čistenia komunálnych odpadových vôd, najmä povinnosť mať verejnú kanalizáciu aj v menších obciach a ďalšie finančne náročné aktivity na znižovanie škodlivých vplyvov odpadových vôd. Vzhľadom na zdrojovú náročnosť verejnej siete vodovodov, verejnej kanalizácie, čističiek odpadových vôd, ich vplyv na život obyvateľov a životné prostredie. Podľa NKÚ SR je dôležité, aby otázky priorit jednotlivých prvkov siete a možných alternatív ich financovania neboli iba na rozhodovaní vodárnskych firiem a ich akcionárov, ale stali sa aj záujmom vlády a národného parlamentu. Prebiehajúce klimatické zmeny, ktoré majú dopad aj na zdroje vody a ich využívanie, túto potrebu iba zväčšujú.

Obnova existujúceho infraštruktúrneho majetku

Vodárenský sektor čelí nielen výzvam spojeným s rozvojom infraštruktúry, ale aj problémom zabezpečenia udržateľnosti existujúcej siete, ktorá je v mnohých prípadoch zastaralá a vyžaduje údržbu aj opravy. Osobitnú pozornosť si vyžadujú verejné vodovody, ktorých veková štruktúra je podstatne nepriaznivejšia než pri verejnej kanalizácii a čistiarnach odpadových vôd, ktoré boli budované prevažne v posledných desaťročiach. Odhadovaný dlh obnovy je 8 až 10 mld. eur, z toho rozhodujúcu časť predstavuje dlh vo veľkých vodárnskych spoločnostiach. Údaje o investičnom dlhu jasne dokumentujú finančný, ale aj vecný rozmer problému, ktorý má nielen firemný, ale aj celospoločenský rozmer.

Kontrola v roku 2024 (viď príloha) na vzorke vybraných vodárenských spoločností ukázala vysokú mieru opotrebenia existujúceho majetku, a to viac ako 50 %. Dá sa predpokladať, že táto miera naďalej porastie z dôvodu nízkej miery investícií do obnovy majetku, ktorý je často v havarijnom stave a je aj jedným z dôvodov vysokých strát vody v sieti. V čase výkonu uvedenej kontroly sa straty pohybovali v rozmedzí od 25 % do 33 % odobratej vody, čo v praxi znamenalo ročnú stratu viac ako 50 mil. m³ pitnej vody, ktorá sa nedostala k spotrebiteľovi, ale ktorý tieto straty nájde a hradí vo svojom účte za vodu.

Tvoriť a realizovať plány obnovy verejných vodovodov a verejnej kanalizácie majú vodárenské spoločnosti zo zákona. Vypracované plány obnovy v kontrolovaných spoločnostiach neplnia tú úlohu, ktorá sa od nich očakáva, najmä realizácia plánov výrazne zaostáva za cieľmi. Kontrolované subjekty mali v zmysle svojich plánov za roky 2021 až 2023 investovať do obnovy 470 mil. eur. Skutočnosť bola len niečo nad 78 mil. eur, t. j. necelých 17,00 % z celkového plánu. Je vysoký predpoklad, že takáto situácia je aj v ostatných vodárenských spoločnostiach.

Napriek tomu, že regulátor svojou vyhláškou z roku 2022 zaviedol nové ustanovenie týkajúce sa podpory investovania vodárenských spoločností do obnovy, z výsledkov kontroly je zrejmé, že tieto opatrenia nepriniesli žiaduci výsledok. Z kontrolovaných subjektov iba dve spoločnosti použili primeraný zisk na plnenie plánu obnovy. Problémy sú aj pri tvorbe a použití účelovej rezervy, ktorá sa stala zákonnou povinnosťou spoločností aj na základe legislatívnej iniciatívy NKÚ SR. Väčšina spoločností si síce plní povinnosť vytvárať účelovú finančnú rezervu vo výške najmenej 40 % ročných odpisov alebo z nájomného, no nepoužívajú ju na obnovu infraštruktúry do troch rokov. Zároveň je zrejmé, že ani takto stanovená výška rezervy nepostačuje na financovanie potrebných investícií.

Obce ako vlastníci vodárenskej infraštruktúry

Problémy obnovy a rozvoja vodárenskej infraštruktúry nemajú iba veľké obecné vodárenské spoločnosti, ale aj ďalšie subjekty poskytujúce vodárenské služby. Potvrdili to výsledky kontroly zameranej na obce ako vlastníkov vodárenskej infraštruktúry, ktorú si samy vybudovali (viď príloha - kontrola v roku 2026). Obce k zákonnej povinnosti vypracovať plán obnovy pristupujú rôzne, viaceré kontrolované obce plány obnovy nevypracovali alebo ich vypracovali formálne, prípadne plány nespĺňali všetky potrebné kritériá jeho tvorby. Len menšina kontrolovaných obcí plány obnovy aj reálne plnila.

Obdobnú situáciu zistila kontrola aj pri plnení povinnosti tvoriť účelovú finančnú rezervu. Obce buď rezervu vytvorili, ale nebola finančne krytá, alebo rezervu netvorili vôbec. Kontrola poukazuje aj na prípady, keď vlastníkom verejného vodovodu a verejnej kanalizácie nevzniká zákonná povinnosť vytvárať účelovú finančnú rezervu, a tak dochádza k vytváraniu tlaku na obecné rozpočty a presunu povinnosti obnovy verejných vodovodov a verejných kanalizácií z iných zdrojov než z tých, ktoré vygeneruje obec z ich prevádzky. Zároveň NKÚ SR poukazuje na nejasnú legislatívnu úpravu spôsobu jej tvorby a evidencie, ktorá bola identifikovaná už v predchádzajúcej kontrole vodárenských spoločností.

NKÚ SR v rámci kontroly prevádzkovania obecných vodovodov a kanalizácií, identifikoval viaceré modely ich prevádzkovania. V prípadoch, keď si prevádzku zabezpečovali samotné obce vo vlastnom mene a na vlastné náklady je zrejma nejednoznačnosť legislatívy a rozdrobenosť právnej úpravy medzi viaceré ústredné orgány štátnej správy, ako aj nesúlad a rozpory jednotlivých právnych predpisov navzájom. Subjektom územnej samosprávy to spôsobuje problémy v aplikačnej praxi, a to nielen v oblasti zabezpečovania samosprávných činností, účtovania, rozpočtového hospodárenia a vykazovania, ale aj pri posúdení príjmov z pohľadu zdaňovania.

Niektoré obce prevádzku verejných vodovodov a verejnej kanalizácií vykonávajú bez živnostenského oprávnenia ako službu vo verejnom záujme, pričom príslušná legislatíva v tejto oblasti nejednoznačne definuje prevádzkovateľa v nadväznosti na splnenie podmienok disponovať príslušným oprávnením. Definuje ho len z pohľadu zabezpečenia splnenia technických požiadaviek na prevádzku verejných vodovodov a verejných kanalizácií a nie aj v nadväznosti na poberanie príjmov z danej činnosti. Nejednoznačnosťou zákonných ustanovení vznikajú nezrovnalosti a nejasnosti pre subjekty územnej samosprávy posudzovať takéto príjmy za vodné a stočné z pohľadu ich zdaňovania.

Je tak zrejma potreba zákonom určiť jasnejšie a jednoznačné pravidlá pri vykonávaní prevádzky subjektom územnej samosprávy tak, aby nedochádzalo k rozporu v zákonoch navzájom (zákon o verejných vodovodoch a kanalizáciách, rozpočtovými pravidlami hospodárenia v územnej samospráve, zákonom o účtovníctve, zákonom o dani z príjmov prípadne inými).

Problémom sú aj zmluvy s prevádzkovateľmi. Kontrolované zmluvné vzťahy boli vo viacerých prípadoch nejasné alebo nesprávne, v rozpore so zákonom o regulácii v sieťových odvetviach a so zákonom o majetku obcí. Za najrizikovejší model označila kontrola bezodplatné odovzdanie vodárenskej infraštruktúry do prevádzky vodárenskej spoločnosti. Obec síce zostáva vlastníkom majetku a nesie zodpovednosť za jeho obnovu, no zároveň prichádza o príjmy z vodného a stočného, ktoré by mohli financovať budúce investície.

Cenová regulácia, transparentnosť hospodárenia a výkon štátneho dozoru a dohľadu

Cenovú reguláciu vodného a stočného zabezpečuje ÚRSO ako orgán štátnej správy. Aj kontroly NKÚ SR preukázali, že zvolený spôsob regulácie cien dlhodobo nevytvára potrebné zdroje na obnovu a rozvoj vodárenskej infraštruktúry. Príjmy z vodného a stočného by mali pokrývať všetky opodstatnené náklady na dodávku pitnej vody a odvádzanie odpadovej vody, čo v praxi z rôznych dôvodov nie vždy funguje. Dôvodom toho, že príjmy nie sú kryté nákladmi môže byť podhodnotený majetok, výška odpisov majetku, limitovaná výška prevádzkových nákladov a tiež uplatňovanie sociálneho aspektu v cenotvorbe vodného a stočného.

Pre doterajší výkon regulácie je charakteristické, že pravidlá cenotvorby sa často menia. Vyhláška ÚRSO o cenovej regulácii bola zmenená na začiatku regulačného obdobia (2022) a následne sa menila každý rok. Každá verzia priniesla zmeny vo výpočte maximálnej ceny, menili sa oprávnené a neoprávnené náklady, výpočet primeraného zisku, doba životnosti majetku a v poslednom období zavedenie fixnej zložky ceny, čo výrazne komplikuje finančné plánovanie vodárenských subjektov. Kontroly NKÚ SR ukázali, že cenová regulácia je náročná nielen pre veľké firmy, ale najmä pre obce vlastniace infraštruktúru sa regulácia stala neprehľadnou a administratívne náročnou.

Riešenie mnohých a dlhodobých problémov spojených s cenovou reguláciou, ktorá neprispieva dostatočnou mierou k vyššej investičnej aktivite vyžaduje, aby MŽP SR dostatočne využívalo svoje zákonné možnosti v rámci cenovej regulácie, ktorú vykonáva ÚRSO. A tiež výraznejšiu legislatívnu aktivitu, ktorá by účinne prispela k udržateľnosti vodárenskej infraštruktúry. Ministerstvo sa ako účastník cenových konaní k návrhom cien spravidla nevyjadruje a do regulačného procesu aktívne vstupuje až pri odvolaniach sa regulovaných subjektov. Každý regulovaný vodárenský subjekt pritom podľa platnej vyhlášky poskytuje ÚRSO údaje o všetkých kľúčových ukazovateľoch svojej činnosti. Ich systematická analýza by ministerstvu umožnila prijímať rozhodnutia založené na objektívnych údajoch, posilniť strategické riadenie a kontrolu sektora ako aj aktívnejšie presadzovať cenovú politiku podporujúcu dlhodobú udržateľnosť vodárenskej infraštruktúry.

NKÚ SR za dôvod vyššie uvedeného stavu považuje skutočnosť, že MŽP SR si dlhodobo nebudovalo dostatočné personálne kapacity a problematika sektora vodární nemá v organizačnej štruktúre samostatný útvar pre vodárstvo. Problematika je zastúpená dvomi pracovníkmi v sekcii vôd, ktorá sa však zaoberá vodou v širších súvislostiach.

Táto situácia má dopad aj na oblasť strategického plánovania a výkonu dohľadu nad vodárenskými subjektami. Výsledky kontroly dokumentujú, že plány obnovy v jednotlivých subjektoch neodrážajú skutočnú potrebu zdrojov nutných na obnovu. Ani použitie zdrojov v reálnom čase často nezodpovedá plánom obnovy, využívajú sa aj na iné účely, spravidla na rozvoj siete. Údaje z týchto plánov sa však stávajú podkladom na vypracovanie strategických dokumentov príslušného ministerstva.

Ministerstvo je zodpovedné za plán rozvoja na národnej úrovni, ktorý obsahovo pokrýva nielen rozvoj, ale aj obnovu. Taktiež by malo vyvíjať iniciatívy, metodicky usmerňovať a kontrolovať správnosť výstupov od vlastníkov vodárenskej infraštruktúry tak, aby ďalšia aktualizácia strategických dokumentov vernejšie odrážala reálnu potrebu obnovy. Kontrola plnenia zákonných povinností vodárenských spoločností, najmä plnenie plánu financovania obnovy a aj údržby, tvorba a využívanie účelovej rezervy by sa mali stať pravidelnou súčasťou kontrolnej činnosti ministerstva ako gestora predmetného zákona tak, aby neplnenie povinností bolo aj sankcionované, ale na druhej strane investičná aktivita bola odmenená.

Vzhľadom na to, že MŽP SR je gestor vodárenskej legislatívy a cez výzvy jednotlivých programov EŠIF či iné nástroje distribuuje finančné prostriedky na rozvoj infraštruktúry, malo by mať k dispozícii všetky údaje o stave infraštruktúry, hospodárení poskytovateľov služieb a plnení ich zákonných povinností. Ako sme už uviedli, ministerstvo nemá prístup k ekonomickým a prevádzkovým údajom vodárenských spoločností a ani informácie od regionálnej štátnej správy o vykonaných kontrolách a ich výsledkoch.

Záveru kontroly NKÚ SR ukazujú, že nielen ministerstvo má v oblasti výkonu dozoru a dohľadu nad plnením zákonných povinností vodárenských spoločností značné rezervy. Podobné zistenia sa týkajú aj výkonu dozoru a dohľadu okresných úradov. Okresné úrady a okresné úrady v sídle kraja majú v kompetencii výkon kontroly zabezpečenia technického a technologického stavu verejných vodovodov a kanalizácií, kontrolu plnenia povinností tvorby plánov obnovy a ďalšie úlohy vyplývajúce zo zákona. Ich kontrolná činnosť nemá systémový charakter, je skôr iba formálnym plnením si povinností bez výraznejšej účinnosti. Je to dané najmä personálnym obsadením, často s nedostatočnou odpornou prípravou a praxou v danom odbore - napríklad v ČR osoby, ktoré vykonávajú kontrolno-audítorskú činnosť, musia spĺňať odborné parametre a dlhoročnú prax v odbore vodovodov a kanalizácií.

V stanoviskách k záverečnému účtu štátu NKÚ SR upozorňovalo na skutočnosť, že štát o jednotlivých poskytovateľov vodárenských služieb zverejňuje minimum údajov, čo oslabuje transparentnosť a zúčtovateľnosť sektora voči verejnosti. Štát zverejňuje iba súhrnné údaje za celý sektor, majetok akciových vodárenských spoločností sa do záverečného účtu dostáva len ako súčasť účtovných závierok obcí ako akcionárov. Problémy existujú aj v oblasti stanovovania reálnych cien akcií a pod. Informácie o činnosti a hospodárení poskytujú iba výročné správy subjektov, v ktorých sú spravidla iba súhrnné výsledky ich činnosti.

Okrem orgánov štátneho dozoru a dohľadu, je tu aj ministerstvo zdravotníctva a úrad verejného zdravotníctva pre oblasť kvality a monitoringu bezpečnosti vody, ministerstvo hospodárstva ako gestor regulačnej politiky. Vzhľadom na špecifický spôsob transformácie štátnych podnikov vodární a kanalizácií na obecné vodárenské spoločnosti však neplní ani jeden orgán štátnej správy funkciu zakladateľa, a tým ani funkciu dohľadu nad výkonom prác vo verejnom záujme.

Výsledkom je najmä nedostatočné alebo len minimálne zdieľanie informácií potrebných na riadenie a kontrolu sektoru medzi jednotlivými štátnymi úradmi, ktoré nejakým spôsobom zasahujú do jeho činnosti – napr. MZ SR, Úrad dohľadu nad zdravotnou starostlivosťou a MH SR. Tieto problémy spravidla spolu súvisia, ale ak sa aj riešia, tak zvyčajne samostatne, bez vzájomných súvislostí. O situácii sme informovali MF SR a Úrad vlády SR, no zatiaľ bez výraznejšej odozvy. Vytvorenie orgánu, ktorý by určoval platformu pre zdieľanie poznatkov a problémov aplikačnej praxe zo všetkých oblastí, ktorý by sa premietal do procesu tvorby právnych predpisov, ako aj dôsledné dodržiavanie verejného záujmu štátu v danej oblasti, by bolo veľmi žiaduce.

Takmer v každej správe NKÚ SR, venovanej sektoru vodárenstva upozorňuje, nielen na nedostatočnú transparentnosť štátu, ale aj vodárenských spoločností. V praxi sa to prejavuje tým, že mnohé zmluvy nie sú verejne dostupné. Verejne dostupné nie sú ani podrobné informácie o hospodárení, tržbách a nákladoch neregulovaných činností, o činnosti dcérskych spoločností, nakladaní s majetkom či odmeňovaní. Kým hospodárenie vodárenskej spoločnosti podlieha kontrole NKÚ SR, takáto komplexná možnosť preveriť hospodárenie a jeho dopady na efektívnosť a účinnosť využívania majetku je spochybňovaná v prípade vytvorených dcérskych spoločností. Obmedzená je aj kontrola projektov, do ktorých je vložený majetok materskej firmy, rovnako ako kontrola prevádzkových vodárenských spoločnostiach, ktoré vlastní súkromná firma Veolia.

Veľmi špecifická situácia vzniká vo VVS, a. s. v súvislosti s jej špecifickými aktivitami na kapitálovom trhu. Táto situácia je výsledkom nejednoznačnej legislatívy či už v oblasti vymedzenia verejného záujmu, verejnej informovanosti a pod. Nedostatočná transparentnosť a nedostatočný výkon kontroly vytvára riziko odčerpávania hodnoty cez poradenské, právne, marketingové služby, využitie majetku na rôzne formy zábezpeky aj na činnosti, ktoré nevyplývajú z poslania vodárenskej firmy, posilňovanie právomocí manažmentu na úkor akcionárov a celý rad ďalších rizík, ktoré oslabujú výsledky hospodárenia, jeho efektívnosť a účelnosť.

Podobné problémy mali po transformácii sektora aj v ČR. Kontrolu štátu u neštátnych poskytovateľov služieb mala do roku 2006 zabezpečovať tzv. zlatá akcia štátu. Takýto model bol uplatňovaný do roku 2006 v ČR. Chýbajúcu „zlatú akciu“ štát dnes nahrádza nepriamo – prostredníctvom cenovej regulácie, ktorú vykonáva Ministerstvo financií ČR stanovovaním podmienok na vecné usmerňovanie cien vodného a stočného.

Na rozdiel od Slovenska, kde ceny komplexne určuje jeden nezávislý úrad (ÚRSO), je český systém regulácie postavený na súčinnosti viacerých ministerstiev a samotných obcí ako vlastníkov či akcionárov vodárenských spoločností. Aj v dôsledku tohto prístupu v ČR je zrejme, že české štátne orgány veľmi podrobne sledujú ako fungujú jednotlivé vodárenské spoločnosti. Ministerstvo financií ČR s Ministerstvom zemědělství ČR kontrolujú dodržiavanie cenotvorby a žiadna informácia technického, prevádzkového a ekonomického charakteru nie je utajovaná.

Obce, akcionári vodárenských spoločností a vlastníci verejného záujmu

V roku 2002 vláda schválila privatizačné rozhodnutia vzťahujúce sa k transformácii majetku štátnych podnikov vodární a kanalizácií na obce. Fond národného majetku postupne zakladal obecné vodárenské akciové spoločnosti. Akcie týchto spoločností sú verejne neobchodovateľnými a akcionári sa stali výlučne obce a mestá, ktoré mali sídla v okruhu pôsobenia vodárenskej spoločnosti bez ohľadu na to, či v danom čase obec vlastnila vodárenskú infraštruktúru alebo nie.

Týmto sa obce ako subjekty verejnej správy zodpovedné za vodu pre svojich občanov stali nielen akcionármi vodárenských spoločností, ale v zmysle zákona aj subjektmi zodpovednými za hospodárne, efektívne a účelné využívanie majetku akciovej spoločnosti. Aj keď fungovanie vodárenských spoločností prináša viaceré výzvy, napríklad pri výkone akcionárskych práv menších obcí alebo pri zosúladovaní verejného záujmu s ekonomickými cieľmi, kontroly NKÚ SR potvrdili, že ide o funkčný a životaschopný model správy vodárenskej infraštruktúry, ktorý sa uplatňuje v mnohých krajinách EÚ. Dôležité pri ňom je však to, aby bola zabezpečená efektívna a účinná kontrola dodržiavania verejného záujmu, ktorý je obsahom legislatívy danej krajiny. Kontroly NKÚ SR ukázali, že v tejto oblasti má SR významné nedostatky, príslušné zákony nedostatočným spôsobom zabezpečujú transparentnosť všetkých činností spojených s poskytovaním vodárenských služieb tak na strane poskytovateľov ako aj štátnych orgánov.

V strednodobom období však bude potrebné riešiť odpoveď aj na otázku, ako ďalej s dvomi súkromnými prevádzkovými spoločnosťami firmy Veolia a to v čase, keď vyprší platnosť ich 30-ročných zmluvných vzťahov so spoločnosťami vlastníckymi infraštruktúru (Stredoslovenská vodárenská spoločnosť¹ a Podtatranská vodárenská spoločnosť²). Ukázalo sa, že nie všetky podmienky zmluvy, najmä problematika obnovy infraštruktúry boli pre infraštruktúrne spoločnosti výhodné a akcionári budú musieť dôsledne analyzovať dôsledky tohto stavu a rozhodnúť o spôsobe jej ďalšej prevádzky.

Nemenej dôležité považuje NKÚ SR nájsť na úrovni vlády a parlamentu odpoveď na otázku - či právomoc akcionárov v spoločnostiach plniacich verejný záujem v oblasti nakladania s majetkom je absolútna, alebo má svoje hranice. Dôvodom sú nielen zistenia z kontroly o ekonomicky nevýhodnom pôsobení dcérskych spoločností, čoho príkladom bola aj v BVS a jej dcérska spoločnosť Infra Service. Taktiež zistenia s vyplácaním dividend v situácii, kedy spoločnosť neplnila úlohy v oblasti obnovy infraštruktúry a iné skutočnosti, o ktorých pravidelne NKÚ SR vo svojich správach informuje. Zreteľa hodné sú aj aktivity VVS, a. s., ktoré sú, podľa názoru NKÚ SR, dôsledkom najmä nedostatočne zodpovedného a obozretného správania sa časti jej akcionárov - predstaviteľov samosprávy obcí a miest pri správe obecného majetku a pri rozhodovaní o jeho použití.

Jednou z týchto aktivít bol valným zhromaždením schválený dlhopisový program garantovaných výnosov Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s. VODA SPIEVA – I. Jeho podstatou bola zámena časti akcií obcí a miest za dlhopis splatný v roku 2044 v predpokladanej menovitej hodnote do 40 mil. eur a 6 - percentnej očnej miere výnosov. Po realizácii výmeny sa stali dotknuté obce majiteľmi dlhopisov a jednej akcie VVS, a. s.

Predstavenstvo tejto spoločnosti videlo v tomto programe príležitosť pre samosprávy ako zabezpečiť financovanie ich potrieb vyšším zhodnotením akcií vodárenskej spoločnosti, ktoré obce a mestá vlastnia. Hospodárenie spoločnosti a potreby rozvoja a udržateľnosti nevytvárajú podmienky pre vyplácanie dividend akcionárov a toto má byť spôsob ako výhodnejšie zhodnotiť majetok akcionárov.

Sledujúc vývoj v tejto spoločnosti v ostatných rokoch (výkup akcií od akcionárov, združenie malých akcionárov do Klubu akcionárov a pozícia Klubu v orgánoch spoločnosti) sú legitímne otázky, či je naozaj hlavnou motiváciou pomoc niektorým obciam zhodnotiť výraznejšie svoje akcie a či je úlohou predstavenstva verejnej korporácie pomáhať takýmto spôsobom niektorým obciam a mestám.

Výmenou akcií za dlhopisy však došlo aj reálne k zmene akcionárskych pomerov a nerovnakému zaobchádzaniu s akcionármi, ktorí vlastnia, a ktorí nevlastnia dlhopisy pri využívaní zdrojov akciovej spoločnosti. Vyplácaním dlhopisových výnosov, bez ohľadu či pôjde o formu vlastných alebo cudzích zdrojov, sa nutne skracujú prostriedky spoločnosti, ktoré majú slúžiť na udržateľnosť infraštruktúry alebo jej rozvoj, najmä ak aktuálne zisky z regulovaných činností nie sú na tieto potreby dostatočné.

Akcionári VVS upísali dlhopisy emitované touto vodárenskou spoločnosťou v celkovej sume 8,4 mil. eur. Išlo o 632 656 dlhopisov s menovitou hodnotou jedného dlhopisu 13,28 eur. Upísanie dlhopisov bolo zmluvným záväzkom vyplývajúcim zo zmlúv o prevode akcií. Išlo tak de facto o zmenu akcií s nepravidelným dividendovým potenciálom za dlhopisy s pevným úrokovým výnosom.

Proces vydávania dlhopisov spoločnosti a ich zámena za jej akcie nie je jednoduchým procesom. Zhodnotenie jeho výhodnosti či rizikovosti pre vlastníka vyžaduje určité odborné a právne vedomosti o celom postupe a jeho jednotlivých krokoch, o význame a úlohe prospektu emitenta, úlohe NBS či komerčných bánk v tomto procese a poznanie vzájomných súvislostí. Je zrejmé, že mnohé obce nedisponovali takými odbornými kapacitami na objektívne posúdenie všetkých aspektov ponuky dlhopisového programu. Možnosť získať peniaze do rozpočtu tak viacerí videli v prvom rade ako výhodnú alternatívu naloženia s vlastným majetkom. V prostredí, kde konkrétni predstavitelia obcí, zodpovední za majetok, pôsobia spravidla vo štvorročnom období, ktoré sa nemusí zopakovať, uprednostnila časť obcí výnos z dlhopisov a umožnili tak zvýšiť silu rozhodovania v spoločnosti iným akcionárom a manažmentu.

Riziko možného ovplyvnenia zapojenia sa akcionárov do programu je zrejmé aj z kontroly, ktorú vykonal NKÚ SR na vzorke 14-tich vybraných obcí. Kontrolované subjekty spolu vlastnili 632 671 akcií v celkovej účtovnej hodnote 20,9 mil. eur, pričom menovitá hodnota jednej akcie predstavovala 33 eur. Počas kontrolovaného obdobia došlo k prevodu 632 656 akcií za celkovú sumu 8,4 mil. eur, čo zodpovedalo predajnej cene 13,28 eur za jednu akciu. Výsledky kontroly ukázali, že hodnota dlhodobého finančného majetku, evidovaného kontrolovanými subjektmi v dôsledku výmeny akcií VVS, a. s. za dlhopis klesla z 25,9 mil. eur v roku 2022 na 13,5 mil. eur v roku 2025 a hodnota majetku sa teda znížila o 12,5 mil. eur.

Celkový počet akcií vo vlastníctve kontrolovaných obcí predstavoval 9,0445-percentný podiel na základnom imaní vodárenskej spoločnosti, čo nie je zanedbateľný podiel a často, na prvý pohľad minoritná sila akcionárov, vie rozhodnúť o dôležitých témach valných zhromaždení. Po realizovaných prevodoch zostalo vo vlastníctve týchto obcí celkovo 15 kusov akcií, čo zodpovedá podielu 0,0002 % na základnom imaní vodárenskej spoločnosti.

Kontrola NKÚ SR (viď. Príloha - kontrola v roku 2025) ukázala, že hoci vzorka kontrolovaných samospráv predstavuje samostatné a nezávislé subjekty, ktorých samostatnosť pri rozhodovaní a konaní garantuje zákon o obecnom zriadení, dokumenty súvisiace s dlhopisovým programom boli obsahovo aj formálne vo veľkej miere identické. To vyvoláva pochybnosti, či vznikli samostatne a nezávisle v jednotlivých samosprávach.

Z predložených vyjadrení a informácií, ktoré kontrolované subjekty poskytli počas priebehu kontroly, bolo zrejmé, že medzi nimi dochádzalo k vzájomnej koordinácii. Táto koordinácia sa prejavovala nielen v podobnom spôsobe argumentácie, ale aj v časovej nadväznosti jednotlivých reakcií a v opakujúcich sa tvrdeniach, ktoré pôsobili ako vopred zosúladené.

Súhrn týchto okolností naznačuje, že subjekty nemuseli konať úplne nezávisle a samostatne, ale mohli postupovať v úzkej vzájomnej súčinnosti. NKÚ SR dáva do pozornosti, že charakter a štruktúra niektorých predkladaných dokumentov (dokumentácia verejnej obchodnej súťaže) a vyjadrení vyvolávajú dojem, že do prípravy ich stanovísk mohla byť zapojená aj tretia strana mimo kontrolovaných subjektov, ktorá koordinovaný postup mohla ovplyvňovať alebo usmerňovať. Príkladom môže byť aj obchodná verejná súťaž, ktorú museli záujemcovia v rokoch 2024 a 2025 uskutočniť. Predmetom tejto súťaže mal byť výber najvhodnejšieho návrhu na uzatvorenie zmluvy o odplatnom prevode akcií vodárenskej spoločnosti, ktoré vlastnili kontrolované samosprávy. Podmienky obchodnej verejnej súťaže všetkých kontrolovaných subjektov boli nastavené takmer identicky a vykazovali vysokú mieru zhody.

Obce a mestá ako akcionári vodárenskej spoločnosti prevodom akcií prišli o hlasovacie práva zodpovedajúce viac ako 9 % počtu nimi vlastnených akcií. Tým sa prakticky zbavili možnosti ovplyvňovať rozhodnutia týkajúce sa plnenia ich zákonných povinností v oblasti zásobovania pitnou vodou, odvádzania odpadových vôd a ochrany životného prostredia. Vzdaním sa rozhodujúcej časti hlasovacích práv sa samosprávy vytlačili zo sféry vplyvu rozhodovania v akcionárskej štruktúre vodárenskej spoločnosti a posilnilo sa postavenie ostatných akcionárov, ktorí tým získali výraznejší vplyv na rozhodovanie valného zhromaždenia, vrátane rozhodovania o použití zisku, investičnej politiky a tvorbe rezerv.

Okrem dlhopisového programu VODA SPIEVA – I., vyvíja spoločnosť VVS, a. s., aj ďalšie aktivity na kapitálovom trhu, ktoré môžu mať závažný vplyv na spoločnosť ako takú i jej akcionárov. Ide najmä o vstup VVS, a. s., do fondov SICAV prostredníctvom fondu H2O, ktorý deklaruje počiatkový kapitál 50 mil. eur, ktorého správcom je investičná spoločnosť AVANT. V tomto prípade ide o českú fondovú štruktúru, pričom k podfondu VVS existuje verejná výzva na úpis investičných akcií s cieľovou sumou 100 mil. eur pre kvalifikovaných investorov. Tieto kroky zdôvodňuje VVS, a. s., ako možnosť získať investičné zdroje na rozvoj vodárenskej siete v situácii, keď vlastné zdroje z regulovaných činností nie sú na masívne investovanie do infraštruktúry postačujúce. Celý tento projekt je zložitý a pre väčšinu akcionárov VVS, a. s., zrejme aj ťažko uchopiteľný a legitímnu otázkou akcionárov by mala byť otázka, prečo si VVS, a. s., neplánuje požičiavať priamo, alebo prečo nevyužíva iné nástroje kapitálového trhu s menším počtom medzičlánkov a nižšími transformačnými nákladmi, ktoré pri vyššie uvedených sumách nebudú pre VVS, a. s., zanedbateľné.

Valné zhromaždenie akcionárov VVS, a. s., v tomto roku schválilo tiež ďalší dlhopisový program VODA SPIEVA II. Emitentom dlhopisov v objeme 15 mil. eur s fixným kupónom 5 % p. a., so splatnosťou jún 2029 nie je samotná VVS a. s., ale účelová spoločnosť Východoslovenská vodárenská spoločnosť Dlhohisový program, a. s., založená v apríli tohto roku. Podnikateľské aktivity tejto spoločnosti majú byť obmedzené na poskytovanie vnútrogrupinového financovania v rámci spoločností patriacich do Skupiny VVS. Prospekt uvádza, že odhadovaný čistý výnos z emisie vo výške 14,775 tis. eur bude použitý na financovanie ESG projektov Skupiny VVS v súlade s rámcom zeleného financovania prostredníctvom vnútrogrupinových pôžičiek alebo úverov.

Prospekt tiež uvádza, že je prípustná obmedzená vymáhateľnosť zeleného účelu týchto dlhopisov a tiež to, že čistý výnos z dlhopisov by sa mohol použiť aj na pokrytie potenciálnych strán v bilancii novozaloženej akciovej spoločnosti. Znamená to, že vyhlasovanie predstaviteľov VVS, a. s., že dlhopisy financujú výlučne vodárenskú infraštruktúru, nie je pravdivé a prospekt je toho dôkazom.

Za záväzky emitenta ručí VVS, a. s., ručiteľským vyhlásením do maximálnej sumy 22,5 mil. eur, teda do 1,5 - násobku menovitej hodnoty dlhopisov. Týmto vyhlásením sa VVS, a. s., bezpodmienečne a neodvolateľne zaväzuje, že ak emitent z akéhokoľvek dôvodu nesplní peňažný záväzok z dlhopisov a neplnenie bude trvať viac ako 20 pracovných dní VVS, a. s., túto sumu zaplatí. VVS, a. s., týmto ručením vystavuje svoje cash-flow a svoj majetok riziku vymáhania. Ak by musela platiť za emitenta, dôsledkom nemusí byť prevod infraštruktúry (nemalo by to zmysel pre držiteľov dlhopisov), ale určite by to bol tlak na likviditu, obnovu siete, na ceny vodného a stočného a tým na schopnosť spoločnosti plniť svoj verejný záujem v plnom rozsahu.

Aj keď uvedené schémy dlhopisových projektov a vstup VVS, a. s., do štruktúry fondov SICAV nie sú samy o sebe nelegálne a možno ich uplatniť aj vo verejných korporáciách, z pohľadu verejného záujmu zabezpečiť udržateľnosť verejnej vodárenskej infraštruktúry VVS, a. s., vidí NKÚ SR viacero rizík. Značné riziko vidí v uprednostňovaní zložitej štruktúry pred jednoduchšími a transparentnejšími finančnými nástrojmi, v ručení za záväzky účelového emitenta, v nedostatočných informáciách o zmluvných vzťahoch, nákladoch jednotlivých projektoch. Tiež je reálne riziko značného odčerpania disponibilných zdrojov spoločnosti na rôzne transakčné poplatky, marketing a pod. Je zrejmé, že tieto riziká sú aj rizikami pre akcionárov, ale aj klientov VVS, a. s., ktorý už dnes platia jedny z najvyšších cien vodného a stočného na Slovensku.

Vytváranie rôznych podnikateľských štruktúr mimo VVS, a. s., oslabuje výrazným spôsobom kontrolovateľnosť hospodárneho, efektívneho a účelného použitia zdrojov verejnej korporácie. NKÚ SR na tento problém upozorňuje dlhodobo. Je v záujme štátu, akcionárov aj občanov, aby sa kontrola spoločností plniacich úlohy vo verejnom záujme neposudzovala ako prekážka, ale ako nástroj na zlepšovanie ich fungovania. Preto je potrebné odstraňovať všetky bariéry, ktoré obmedzujú jej účelnosť a účinnosť. Len dôsledná a nezávislá kontrola môže prispieť k tomu, aby verejná správa rozhodovala lepšie, hospodárila efektívnejšie a poskytovala kvalitnejšie služby občanom.

Záver

Z prehľadu kontrol NKÚ SR uskutočnených v sektore vodárenstva je zrejmé, že tento sektor naďalej vyžaduje nielen čiastkové úpravy legislatívy, ktoré umožnia transparentnejšie a účinnejšie plnenie úloh jednotlivých subjektov, ktoré poskytujú vodárenské služby, ale aj zásadnejšie opatrenia na udržateľnosť siete a jej rozvoj. V jednotlivých správach, venovaných tejto problematike, sú viaceré návrhy, ktoré by situáciu mohli zlepšiť, mnohé opatrenia navrhujú aj analytici z MŽP SR či MF SR.

Vodárenstvo a vodárenská infraštruktúra je však závažnou spoločenskou témou, najmä pre jej kapitálovú náročnosť či pre závažné klimatické zmeny, ktoré vyžadujú nové prístupy k využívaniu vodných zdrojov, ich ochrany a bezpečnosti.

Na riešenie mnohých otázok, pred ktorými dnes stojí vodárenský sektor, nestačia iba národné plány, ktoré aj tak nie sú pre subjekty záväzné: ako ukázala aj kontrola, je na ich rozhodnutí či uprednostnia rozvoj pred udržateľnosťou siete, či uprednostnia ekonomické záujmy pred sociálnymi dôsledkami. Rozhodovanie o mnohých stratégiách, ktoré môžu mať celospoločenské dopady, o vstupoch do zmluvných vzťahov so súkromnými spoločnosťami a ďalšie dôležité otázky v sebe skrýva väčšiu či menšiu asymetriu poznatkov a skúseností medzi manažmentom firmy a akcionármi. Bez transparentného zdôvodnenia daného rozhodnutia, preukázania jeho vhodnosti či výhodnosti pri porovnaní s inými riešeniami, spôsobom zrozumiteľným pre všetkých akcionárov, rastie riziko uprednostnenia súkromného záujmu či záujmu rôznych skupín akcionárov pred spoločným a spoločenským záujmom. Prinajmenšom posúdenie strategických zámerov, majúcich vplyv na činnosť veľkých vodárenských spoločností, na ich majetok a jeho použitie by malo byť súčasťou strategického riadenia štátu, vlády a NR SR.

Nedostatočná transparentnosť v činnosti vodárenských subjektov, ktorú umožňuje súčasná legislatíva, používanie majetku určeného na vytváranie dcérskych spoločností nepodliehajúcich verejnej kontrole či vstup do rôznych fondov kapitálového trhu, pasivita štátnej správy v oblasti kontroly výkonu vodárenských služieb a ich udržateľnosti, postoj viacerých predstaviteľov samosprávy uprednostňujúcich krátkodobý záujem získania peňazí pred dlhodobým verejným záujmom, nedostatočná transparentnosť regulácie, to sú podstatné riziká, na ktoré NKÚ SR upozorňuje, a ktorých riešenie považuje za nevyhnutné na to, aby vodárenský sektor plnil svoje poslanie hospodárne, efektívne a účinne.

NKÚ SR odporúča navrhnuť Vláde SR:

- kreovať útvar Splnomocnenca vlády pre vodárenský sektor;
- zvážiť možnosť uplatnenia „Zlatej akcie štátu“ ako nástroja ochrany verejného záujmu vo verejných spoločnostiach a korporáciách.

Kontakt

Najvyšší kontrolný úrad SR,

Priemyselná 2, 824 73 Bratislava

☎ +421 250 114 911, ✉ info@nku.gov.sk

Zoznam použitých skratiek

BVS	Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s.
ČR	Česká republika
EÚ	Európska únia
ESG projekty	Projekty posudzované podľa environmentálnych, sociálnych a riadiacich kritérií
EŠIF	Európske štrukturálne investičné fondy
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
regulačný úrad, ÚRSO	Úrad pre reguláciu v sieťových odvetviach
SR	Slovenská republika
SICAV	Akciová spoločnosť s premenlivým základným imanom
ŠR	Štátny rozpočet
ÚRSO	Úrad pre reguláciu v sieťových odvetviach
VVS, a. s.	Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.
zákon o NKÚ SR	Zákon NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách	Zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách v znení neskorších predpisov

Príloha:

Kontrola v roku 2019: Hospodárenie vodárenských spoločností

Turčianska vodárenská spoločnosť, a. s., Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s.

Kontrola v roku 2021: Hospodárenie vybraných vodárenských spoločností

Liptovská vodárenská spoločnosť, a. s., Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.¹, Trenčianske vodárne a kanalizácie, a. s., Trnavská vodárenská spoločnosť, a. s., Západoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s.

Kontrola v roku 2024: Kontrola vo vybraných vodárenských spoločnostiach

Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s., Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s.², Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., Západoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s., Úrad pre reguláciu sieťových odvetví

Kontrola v roku 2025: Nakladanie s dlhodobým finančným majetkom v obciach a mestách

Mesto Bardejov, Mesto Kráľovský Chlmec, Mesto Revúca, Mesto Rožňava, Mesto Sečovce, Mesto Stropkov, Obec Betliar, Obec Kečovo, Obec Okružle, Obec Poproč, Obec Šemša, Obec Trhovište, Obec Tušice, Obec Valaliky

Kontrola v roku 2026: Správa a prevádzka verejných vodovodov a kanalizácií

Obec Andovce, Obec Báb, Obec Častkov, Obec Černany, Obec Hostie, Obec Klatová Nová Ves, Obec Kľačany, Obec Moravské Lieskové, Obec Nesluša, Obec Rišňovce, Obec Selice, Obec Šurianky